

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY

SZERKESZTŐI SZÁLLÁS:

Ó-vár. Vizi-utca, 231. szám, első emeletben

Megjelen a lap hetenkint kétszer, u. m. Vasárnap és Csütörtökön. Ára évnegyedre 3 ft
o. 6. Hirdetést ár: soronként 7 kr, s minden hirdetés után 30 kr bélyegdíj. Előfizetés s hirdetés a ki-
adó-hivatalnál kezelik

KIADÓ-HIVATAL:

Középutca, STRIN J. könyvkereskedése.

Jelentés. Sajnos érzettel jelentem a t. cz. gazdaközönségnek, hogy az erdélyi gazdasági-egylet f. hó 6-án tartott választmányi ülésében miután területe minden vidékéről azon szomorú tudósítást vette, hogy az ideimostoha időjárás miatt a gyümölcstermés mindenütt nagyon csekély, s a mi van is idénap előtt lehull, ez évben Kolozsvárt október 31-ére hirdetett terménykiállítást, mint a mely ily körülmények között sem a magyar kertészeti társulat által kiküldött, addig már előre testvéri örömmel várt bizottmányát nemes feladatában elő nem segítheti, sem a gazda közönségnek tanúságát élvezetet nem nyújthat, ez évről más kedvezőbb időre halasztotta. Nagy János, titoknok.

(D) **Szemle.** Ez uttal tárgyait halmazánál fogva igen röviden irhatunk, s csak is előjelezésre szorítok azon roppant politikai fordulatra, mely már tagadhatlanul beállott. Napoleon császár utnak inult, békés beszédet tartott, Persigny Franciaország hadi szerepét bevégeztnek látja, a Palmerston lapja támadást intéz Ausztria ellen, nemde mindezek ismétlései azon időszi játéknak, midőn Nápoly legelőbb megtámadtatott? Most Nápoly elbukott, ki ellen készül a támadás?

Hogy Olaszország szabad legyen az Adriáig, még csak Velencének s a famosus várnégyszögnek kellene elesni. De erre Garibaldi erőtel. Nem régen küldöttük a turini és francia lapok (Opinione és Constitutionnel) azon nyilatkozatát, hogy Velencét csak rendes haderő támadhatja meg. Akkor már látszott Nápoly bukása. Most a bukás a mint látjuk, már-már tény lesz, de hol a fennebb említett haderő? Napoleon Chamberyben a szárd küldött Farinának így nyilatkozott: „Inkább szeretném, hogy a forradalmat önök vezessék; kívánok szerencsét, de egyet ajánlok önöknek: ne bánták Rómát, azontul reám nézve mindegy.”

E nyilatkozat arra mutat, hogy ha Nápoly megbukik, Olaszország Victor Emanuel rendelkezése alá kerülendvén: itt az idő, hogy e király leveesse az álarozót, s mint már nagy hatalom vivja ki Olaszországot az Adriáig.

Tagadhatlan, hogy a terv is már el van határozva. Az Augsb. Allg. Zeit. Párisból határozott értesítést vesz, hogy a szárd király vezérlete alatt szándékoznak Velencét megtámadni, mialatt Garibaldi az Adria más partjaira lesz küldve. Egy nagy hatalom ujjain át nézendő azt, sőt alkalmasint titkon segített. A keleti újabb mozgalmak combination vannak e tervvel. És az ellentábor nem látszik gyarapodni; a varsói találkozást a porosz, orosz és osztrák főségek közt kétségbehozák. (?)

(D) **A nemzetiségek kérdésében.** A „Nationulu” című bukaresti román lap, melyből néhány hét előtt a magyarok irányában oly őszintén rokonszenvező közleményt vetünk át, közelebből egy rövid cikkben a Majlát és gr. Barkóci bir. tanácsosok nyilatkozataiból, s Ivánkának a Wandererben kiadott cikkéből kiindulva, s azokat félremagyarázva, a magyarokat a más keblű nemzetiségek elnyomására való hajlandóság vádjával terheli.

E cikkkecskét az erdélyi „Gazetta” is átvészi, még pedig — a mi feltűnő — minden commentár nélkül.

Mi elégszer kifejeztük azon rokonszenvet, melylyel királyi koronánk egykori testvér tartományaihoz viseltetünk, s örvendünk azon jövőn, mely a két oláh hercegségre mosolyog, ha ez jó és helyes politikai irányban fog haladni, a mely irány maga ki fogja zárni a minket gyanusító nyilatkozatokat; hanem ha számba vesszük, mit tett ekkor Moldova azon oda szakadott magyarok nemzetiségeért, kiknek létszáma Moldova népességéhez sokkal nagyobb arányban áll, mint a magyar királyi korona népességéhez, az itteni külön nemzetiségek nagy része; ugy hisszük, hogy a „Nationulu” szintén seperhet előbb egy kissé saját tűzhelye körül is.

Vessünk számot mennyiben alaposok ezen kelendősegek örvendő vádai a multban és jelenben?

A mint a magyarok Atilla birodalmát visszafoglalták, az itt talált apró fejedelemségeket meghódítva, népeiket birodalmukba kebelezték. Kezét fogták velük a kazárok, oláhok, tótok, bolgárok sat., egy részük, mint az atyafias kazár, bolgár, beleolvadt a nemzetbe, sőt bele a román, tót, horvát, s csaknem minden népek azon osztályai, melyek az alkotmány sánczain belül estek, vagy oda bevették.

A magyar királyi korona legelső alapítója szent István király maga egy alapítá királyságunkat, hogy a nemzetiség elnyomására nem hogy törekedett volna, sőt kimondá „regnum unius linguae imbecille et fragile est.” A mely tétel mint örök politikai igazság nem áll ugyan, de minden esetre jellemző elődeinknek a nemzetiségek iránti toleranciáját.

Igy míg Oláhország a Mihály vajda által tömegesen betelepített bolgárokat, s az azután s azelőtt is bejöttéket magába tökéletesen beolvasták; a magyarok sértetlenül hagyták meg a betelepített rázok, jogokkal ruházták fel a betelepített erdélyi szászok, s szepesi németek nemzetiségét. Maga Moldova és Oláhország századokon át volt királyi koronánk alatt, de nemzeti elnyomásról soha sem panaszkodott.

A köztünk levő románokra szállva, kik a Nationulut leginkább érdeklik, ők már kezdetleg mellettünk állottak, a belőlük vált nemesség ugyanazon jogot élvezte a mit a mi

nemességünk, a belőlük vált paraszt rend a feudális kor behatásakor éppen ugy elnyomatott mint a mi parasztságunk. A magyar királyok korában a latin nyelv lévén az állam és törvény s nevelés nyelve, a nemzetiség kérdése nem merülhetett fel; a nemzeti fejedelmek alatt a holt nyelv helyett a magyar nyelv alkalmaztatván törvény és államnyelvül, ezt az oláhokból lett nemesség sem difficultatla soha, e nyelvet jobban ismerte a latinnál, s szélszerűbb volta évszázadok által bebizonyított. E nyelv ellen a nép sem nyilatkozott soha, arra nézve is szélszerűbb volt egy szájról eltanulhatni, s az ország legnagyobb részétől érthető nyelv, mint az idegen.

Ha a románon nyomás történt, az sokkal inkább valószínű mint nemzetiségi volt, ez pedig nem a mi nemzeti politikánknak, hanem a keleti s nyugati katolicizmus vetekedésének volt kifolyása; a magyar is éppen ugy nyomva volt, ha a görög ritust vette fel; sőt annyira nem nyomták elődünk a nemzetiséget, hogy éppen Rákóczi György a román nemzetiségre nézve azon nagy fontosságu intézkedést tette, hogy a vallásos szertartásba a nép nyelvét, az oláh nyelvet alkalmaztatá a mely roppant fontosságu előnnyel a magyar katolikusok ma sem bírnak, s a mi nagy szolgáltatást tett az oláh nemzetiség fennmaradására és fejlődésére.

Hogy a román elem külön jogu nemzetiséget nem képezett, mint a szász, az onnan volt, hogy a román nemesség testvérré, sőt egygyé vált a magyarral, annak jogait s előnyeit teljesen osztotta; a nép pedig, mint a magyar nép is kívül állott az alkotmány sánczain.

De ne beszéljünk a multról, az hibáival, erényeivel hátunk mögött van, s csak tanulságnak használ arra, hogy okunkunk azon a mi javunkra, — s kerüljük azt a mi kárunkra — szolgál.

A mult században a demokratikus eszmék fejlődésével a néptömegek mindenfelé nyilván és titkon követelni kezék jogait. A magyar, mely soha sem tört a nemzetiségek elnyomására vagy beolvastására, midőn kormánya irányában saját nemzeti nyelvének érvényt kívánt szerezni, egyszerre több nemzetiség követelését látta emelkedni koronája területén. Látszott, hogyha a nép emberi joga ki lesz vira, szükséges lesz a nemzeti igényeket is kielégíteni. És e problema megfajtását a magyar törvényhozás nem rettent vissza, megtartva azon hiedelmét, hogy az országkormányzat oly rétegekben, hol egy választott nyelv szükséges, a testvér népek a nyelvi egyéni és nemzeti jogok teljes biztonságában nem fognak irigykedni annyi előnyöt, a mit egy holt nyelvtől nem irigyeltek. A kik egy korona alapított nemzetétől ennyi jogot elvitattak, azok éretlenek saját nemzeti jogukra.

Ezentul a nemzetiségek természetesen bővebb kifejlés elibe kellett hogy nézzenek, mihelyt az 1848-iki országgyűlések a jogegyenlőséget, és jobbágyság felszabadulását kimondták.

A magyart nemzetiségi intoleranciával csak akkor lehetne vádolni, ha maga fejthette volna ki a reformokat, melyeknek alapját a felszabadulás nagy actusával megveté, s ha a reformok fejtesében a nemzetiségek elnyomására tört volna. Ez eset azonban nem állott be, s hogy a kifejlesztés mily irányban fogott volna haladni, azt csak egy néhány kezdetleges intézkedésből, s későbbi elméleteinkből lehet következtetni, ezek közül pedig egyik sem mutatkozott arra, hogy a nemzetiségeknek oka lehetett volna társadalmi jogaik esonkítása miatt aggódni.

A mint ugyanis törvényhozásunk által a népek emancipatója, s az egyének törvényelőtti jogegyformasága kimondatott, egyszerre mind ki volt mondva minden nemzetiség biztos fejlődhetése, mert hisz az egyének jogában benne van a nemzet joga, az egyének tömege képezvén a nemzetet. Oly államban, mely nem a centralisatio alapján van szervezve, oly államban, hol a meggyerendszer van megalapítva, mint minálunk volt, lehetetlen oly egyéni egyenjogusultságot képzelni, lehetetlen ugy körülírni az egyén alkotmányos jogait, hogy egyezsmind a nemzet is szabadon ne fejlődhesse, mert ismételtük, municipalis és képvisleti szervezetben az egyén joga biztosítja a nemzet jogát.

A municipalis és országképviseleti forma pedig sokkal inkább a magyar szívéhez van forrva, hogysem annak elejtését valaki rólunk képzelhetné, következésképp ily irányu nemzetre a nemzetiségi intolerancia vádját dobálni, egy két félremagyarázott nyilatkozat alapján éppen nem ildomos, s sokkal üdvösebb volna megvizsgálni azon elméleteket, melyeket a nemzetiség fogalma körül egy irodalmilag, mint társaskörünkben elég átláthatólag kifejeztünk alkalom szerint.

Magát azon nyilatkozatot, mit az államtanácsban tettek, s a min a Nationulu is ugy megbotránkozik, későbbi fejtegetések által a magyar lapok eléggé kimutatták, hogy nem éppen oly nemzetifaló, s akárhány példa igazolja, hogy külföldön s benn Magyarországon minden lakója magát magyarnak nevezi, mint állampolgár — legyen bárminő nemzetiségből, valamint a közvetlen Ausztria bárminő ajku polgára magát osztráknak, Belgium polgára belgának, Frank-honé francziának mondja sat.

Miután már az egyéni jogegyformaság kifejlődött volt intézvényeinkben, kérdésen kívül csak az események szakíták felbe a nemzeti jogok után fejlődését. De az elmélet folyvást haladt elő gondolkodásmódunkban s irodalmunkban, mert azon elméletek, melyek magunkra nézve mások ellenében nemzetiségünk szempontjából érvényesek voltak,

érvényesek lesznek másokra nézve is, a magyar királyi korona jogkörén belül, mely jogkörö egy nagyobb népességünk mint történelmi évezredes vívmányaink alapján, mint államjogot a más nemzetiségek illetékes jogait nem sértő határok közt, tőlünk senki nem irigyelhet; a ki irigyelne s eltiporni akarna, nem érdemelne meg saját nemzeti jogát a magyar korona területén.

Hazánkban a nemzetiségek össze levén keveredve, az egy horvátok kívül, a territorialis jog érvénye a nemzetekre nézve nem alkalmazható többé; de kötötte-e magát és szerkeztünkben egész mostanig a vallásos autonomia a politikai területekhez? s nincs-e ebben egy biztos analogia, a nemzetiségi jog önállóbb gyakorlata?

Körvonalozva a nemzetiségi jogok fogalmát, s azon hatáskört, a melyben a nemzetek szabad fejlődése biztosítható, a vallásfelekezeti önkormányzási formája biztos kulesot nyújt a nemzetiségi hatáskör kifejtéséhez; a mint lehetnek vallásfelekezeti, miért ne lehetnének nemzetiségi zsinatok?

Es ez eszme, melyet alapfogalmában a román nemzetiség néhány év előtt kérelmezett, melyről b. Eötvös egy röpiratában szintén elmélkedett, a mi felfogásunk előtt nem idegen, sőt elméletünkben helyet foglal.

Igy a nemzetiségek nemzetsaládi jogának kérdése könnyebben megoldható, hogysem e miatt a hazánk kebelében lakó kisebb nemzetiségek aggodhassanak. Van azonban minden nemzetiségnek egyszermind országssaládi joga, melyet szintannyira ki kell terjesztetni, a mennyire kiterjeszthető, s hol elég szép előpéldával állanak az európai s amerikai republikák és Belgium. Nálunk e jog elmélete is már legalább alapjaiban körvonalozva volt.

Most midőn a nemzetiségek kérdésében némi aggodalmat látunk, s tett nyilatkozatok vagy félreértettek, vagy elmagyaráztak; nem lehet érdektelen felemlitenünk az 1849 júliusi e tárgybéli fogalmazást, melyet akkor nemzetünk értelmiségének nagy része osztott, s melynek alapvonásait egy részben, kivált közelebbről, a császári kormány rendszabályaiban is megtaláljuk.

E program szerint, a mennyiben az emlékeztetünkben megmaradt, a közösi gyűléseken mindenki saját nyelvén fejezhette ki nézeteit, és törvényszékeken a szóbeli perlekedések, a felek által szabadon választott nyelven leendtek folytatandók. A meggyűléseken minden a ki ottan szavazattal bírandott, egyszerre mind joggal birt az általa választott nyelven vitakozni, és ugyanitt a szóbeli perek azon nyelven voltak tárgyalandók, mely számszerint többségben volt; a rendkívüli törvényszékek, s az első kérelmezési tribunaloknál a szóbeli eljárás egy anylatban a fennebbi elv szerint. Iskolákban, egyházi testületeknél az illető egyház nyelve divatozandott. Nagyon természetes, hogy a törvények és rendvényekre nézve az állam feladata, hogy azok minden az országra nézve tényezőbb nemzetiség nyelvén legyenek szerkesztve s kiadva, s hogy a közigazgatás legalsóbb rétegéig minden tisztviselő tartozik azon nép nyelvét érteni, a hol szolgál, mert ha szükség, egy inkább megtanulhatja milliök nyelvét, mint milliök egyét.

A megye és országképviseleti szerkezetűl a magyar nemzet közvéleménye el nem állván, ebben egyszerre mind az egyenjogusult egyénekből álló minden nemzetiség teljes garantitát birt, oly terek elfoglalhatására az államban, melyek saját értelmessége, és a nép előtti közvéleménye alapján reá nézve illetékessé, s a közhazára nézve hasznossá válhatnak.

Eddig mentek az e téren eszmei fejlődések közöttünk, s lehet e vajjon képzelni, hogy onnan visszalépés történetesék, főként ha elgondoljuk, hogy azoknak egy része még a mostani évtizedben megkísérlett, de már elméletileg félrevert birodalmi centralisatio alatt sem volt ignorálva?

Nagyon természetes, hogy a mint az ország autonómia megengedné, ezen program körvonalai bizonyosan inkább tágasbittatnának, hogysem ellenkezőleg; mert a mi az elméletben érésnek indul, azt a gyakorlat mindig megérleli.

Igen kívánatos volna e szerint, ha külföldi lapok s azoknak belföldi levelezői, mielőtt saját agyremeik alapján szándékaikat levelezői, tudomásul szerezzenek arról, hogy a keblű nemzetiségek közösi nézeteire nézve mennyire fejlett legalább a multban a nemzet közvéleménye, miután az újabb időkben a politikai szervezések hatáskörünkön kívül esvén, ezen tárgyakról inkább halgattunk.

Es ha megis engedjük, hogy a romániai lapok balértesülés alapján igazságtalan itéletet tegyenek nemzeti felfogásunk felett; a belföldi lapoktól annál örömebbest vennők, ha azokat nemcsak egyszerűen vennék át; s a haló azon rokonszenv és szeretet, melyet az erdélyi Gazetta mellék-lapja közelebbről is irányunkban kifejez, s melyet a román értelmiségtől sokkal határozottabban is megérdemlünk, ha igaz azon megnyugvás, melyet a Gazettában jul. 26-rol intézett levelében Bariz ur, a gr. Teleki D. urnak lapunkban kiadott nyilatkozatára vonatkozva tolmácsolt: akkor egyszerre mind önként következnék az, hogy oszlássák el a román lapok a nyelvükön beszélt szomszéd népek e téren tévedéseit. Bizonyosan minden mitveltebb román érti, mennyire szükséges reá nézve a magyarok rokonszenve, valamint viszont a magyar érti a koronája alatt élő nemzetek

rokonszenyének becsét s fontosságát. Épp azért közelebb állunk egymáshoz, mint sokan képzelik.

II. Közlemény*) a Kolozsvárott létező erdélyi nemzeti színház állandósítására tett adakozásokról. — E lap f. évi 34. (április 26) számában megjelent első közleményben volt ajánlva 32 egyén részéről összesen 14,870 o. é. forint. Ez összeg formászerint be van jelentve az elnökséghez, jegyzőkönyvre véve, s legnagyobbára a tüke vagy folyó kamat be is fizetve. Ugyan e lap idei 45. (jun. 3.) számában megjelent magánközlés szerint 43 egyén ajánlott együtt 6150 ft. o. é., de mivel ez az elnökséghez bejelentve s jegyzőkönyvre véve nincs, tehát a hivatalos közleményben csak mint tény említettik. Azóta a fennírt célra adtak: 33) ifj. Ugron István urb. p. 100 f. 34) Földvári József, gr. Haller Klára u. p. 100 f. 35) Varga István (Sz. Keresztúr) 5 f. o. é. 36) Szakács Károly (Sz. K.) 5 f. 37) Kancsary Elek (Sz. K.) 3 f. 38) Székely Elek (Sz. K.) 3 f. 39) Dicső Benedek (Sz. K.) 3 f. 40) Lehmann Róbert (Sz. K.) 3 f. 41) Dr. Lengyel József (Sz. K.) 10 f. 42) Szentiványi Gyula (Szent-Abrahamon) 3 f. 43) Macskási Pál (Egeres) 50 f. 44) Macskási Antal (Egeres) 100 f. 45) Hankovics György (Magyar-Bikal) 50 f. 46) Endes Miklós (B. Hunyad) 50 f. 47) Gyarmathi Miklós (Incsel) 100 f. 48) Keresztos Sándor (Incsel) 100 f. 49) Máthé János (B. Hunyad) 10 f. 50) Péchi Miklós (Petri) 1 f. 51) ifj. Kilyén Ferencz (M. Valkó) 10 f. 52) Gyarmathi Sándor (Sz. Király) 10 f. 53) Mikovini Agoston (Sz. Király) 10 f. 54) Török Zsigmond (Sz. Király) 10 f. 55) Dézsi Gábor (B. Hunyad) 4 f. 56) id. Csengeri Sámuel (B. H.) 20 f. 57) Tolvaj Zsigmond (B. H.) 10 f. 58) Csató János (Zentelke) 10 f. 59) ifj. Csengeri Sámuel (Bájak) 10 f. 60) Deák Izsák (B. Hunyad) 4 f. 61) Zakariás Kristóf (B. H.) 5 f. 62) Egy valaki (B. H.) 1 f. 63) Horváth Zsigmond (B. H.) 5 f. 64) Pokorny Ede (B. H.) 5 f. 65) Antal Márton (Körösfő) 2 f. 66) Rössler Sámuel (M. Bikal) 1 f. 67) Nagy Sándor (Csucs) 5 f. 68) Viski Dániel (Nyárszó) 1 f. 69) ifj. Kabos János (Alsó-Föld) 4 f. 70) Juhász György (Zentelke) 10 f. 71) Pap Leontine (Maróthlaka) 1 f. 72) Buzás István (B. Hunyad) 1 f. 73) Fried Sámuel (Csucs) 1 f. 74) Fekete Bogdán (Egeres) 3 f. 75) Ázbai Mihály (N. Kapus) 1 f. 76) Kaszó Dénesné (Csucs) 2 f. 77) Boér András (B. Hunyad) 2 f. 78) Balázs Sámuel (B. H.) 10 f. 79) Balázs Albert (B. H.) 5 f. 80) Albrecht Márton (Magyarókerék) 2 f. 81) Kiszely Domokos (Sz. Király) 5 f. 82) Mátyás János (Damos) 1 f. 83) Günczy Lajos (M. Gy. Monostor) 2 f. 84) Kovács Bénéam (B. Hunyad) 2 f. 85) Hiri János (B. H.) 20 f. 86) Bünger Ferencz (B. H.) 1 f. 87) Balog Elek (B. H.) 1 f. 88) Horváth József (B. H.) 2 f. 89) Holzer Vilmos (B. H.) 5 f. 90) Kilyén Sámuel (M. Valkó) 5 f. 91) Zsombori Bálint (Galszonya) 2 f. 10 kr. 92) Biró József (N. Petri) 2 f. 93) Agh Ferencz (B. Hunyad) 3 f. 94) Hory Farkas (Gy. Monostor) 5 f. 95) Gothárd Zsigmond (Sztána) 5 f. 96) Horváth Sándor (Mező-Sárd) 2 f. 97) Csik Sz. Mártoni Szabó Ferencz (Kolozsvárt) korábbi részvénye megszüntetésével 2660 f. 98) b. Bornemisza Lipót részvénye megszüntetésével 500 f. urb. pap. 99) özv. gr. Teleki Pálné Macskási Klára előbbi részvénye megszüntetésével 500 f. u. p. 100) gr. Kornis Ferencz M. P. nit nyercendő dézmkárpótolásának egy tizedét. A két közleményben levő alapítvány együtt: **18,846 ft 15 kr.**, és gr. Kornis bizonytalan mennyiségű ajánlata. (Folytatjuk).

A közvetett adók. II. A bélyegadóknak kiegészítő részeit képezik az úgy nevezett közvetlen illetékek és taxák. Az illetékek bizonyos százalékból fizetendő oly jogügyletekről, amelyek által ingatlan vagyon bírása vagy használása ruháztatik át; a vagyoni örökösödéstől halálózásnál; realjogok szerzésénél a nyilvántartásokba iktatástól; törvényszéki ítélethozásnál, ha a pertárgya 200 forintot meghalad és meg nem becsülhető; ajándékozási okirat kiadását; más birtok átruházástól, a melyről okirat készül; s a hirlapokba iktatott magán híreiményektől. — A taxák megint különbözők, mint szolgáltatási, kiváltság, s ipar taxák stb.

Az adó e nemre hasonlóan 1851-től kezdve van egész terjedelmében minden tartományban alkalmazva. A közvetlen illetékek közül a kincstár 1850-ben még csak 1,224,665 forintot vett be; 1851-ben e bevétel már 6 1/3 millióra, s 1859-15 1/3 millióra emelkedett; tíz év alatt tehát 15-ször annyira emelkedett mint kezdetben volt. A taxák 1850-ben 974,358, a következő évben 2,205,476, és 1859-ben 1,154,389 forintot hoztak be.

Erdély ez adóhoz a következők arányban járult:

Közvetlen illetékek:	%	Taxák:	%
1851.	32,848	10,396	2.40
1852.	59,443	34,772	2.10
1853.	115,097	30,112	1.90
1854.	196,321	29,011	10.70
1855.	308,205	45,996	4.59
1856.	423,144	33,034	2.30
1857.	394,872	28,946	2.89
1858.	382,685	24,145	1.41
1859.	393,571		

Már most ha összefoglaljuk a bélyegadóból származó bevételeket s a népesség számával szembe állítjuk, a jó ki, hogy az adó e neméből 1859-ben esett az összes birodalomban minden före 86, Erdélyben 31 uj kr. vagy is a bélyegilletékből 37 és 15, a közvetlen illetékekből 49 és 16 uj kr.

A **lotteria** 1751-ben lön Ausztriában felállítva. 26 évig hasznosbérbe volt adva; ekkor a kincstár vette át. Jövedelme ez időtől 1805-ig évenként meghaladta az egy milliót; a francia háborúk alatt csökkent, de 1813-tól kezdve ismét egy

millióra emelkedett, 1832-től kezdve 2 milliónál, s 1843-tól állandóan 3 milliónál több volt. 1847-ben 4,837,000 forintot jövedelmezett. A legutolsó 3 évét véve föl a szerencsésjáték e nemre következő bevételek hasznát mutat fel:

Év	Bevétel:	tiszta jövedelem:
1852.	13,3 millió forint	5,1 millió forint.
1853.	14,9 „ „	5,2 „ „
1854.	16,4 „ „	6,2 „ „
1855.	16,6 „ „	6,4 „ „
1856.	17,2 „ „	5,7 „ „
1857.	20,1 „ „	7,3 „ „
1858.	19,4 „ „	6,8 „ „
1859. *)	14,8 „ „	5,4 „ „

Sok évi tapasztalat bődönye után állhatni, hogy a nyeremények a betételeknek rendesen 56%-kát teszik. 1847 és 1859 között a nyeremények legnagyobbja 60, legkisebbje 53%-kát tette a betételeknek. A bevétel nagysága sokban függ a játékosok szerencsésjátékától, mert tapasztalás szerint mennél több a nyeremény, annál több a játékos. A kincstár bevételeit azonban a jövedelmi ághól évenként biztosan tehetni 5—6 millióra, s ha csak a jövedelmet tekintjük, esik a lakosságól minden före 14—17 uj kr, ha pedig az összes bevételek nézzük, 46—48 kr.

Erdélyt illetőleg a bevétel 1847-ben 198,000 a kiadás 111,000, a tisztaháson 86,000 ft volt; a fennebbi 8 év alatt e számok így változtak:

Év	Bevétel:	tiszta jövedelem:
1852.	196 ezer ft.	87 ezer forint.
1853.	187 „ „	78 „ „
1854.	189 „ „	94 „ „
1855.	283 „ „	89 „ „
1856.	333 „ „	79 „ „
1857.	392 „ „	194 „ „
1858.	463 „ „	154 „ „
1859.	527 „ „	183 „ „

Ebből látható, hogy a lotteria iránt a bizalom s az áldozat mi rendkívül emelkedett nálunk, mert 8 év alatt a tételek 1.69%-kal, a tisztajövedelem pedig 1.10%-kal szaporodott. A kincstár jövedelme a lotteriatól Erdélyben évenként közép-számításban 110—120 ezer forint.

Az ut-, hid- és rév-vámokról nem birunk részletes kimutatással országok szerint. E vámok 1854-ban a magyar koronához tartozó tartományokra is ki lőnek terjesztve, de a rákövetkező évben megszüntetvén, csak részben maradtak meg. 1847-ben a bevétel 2,8 millió, a kiadás 129 ezer, a jövedelem 2.6 millió ft volt. 1854-ben, a mikor e fizetendőkben a magyar tartományok is résztvettek volt a bevétel 3.5 millió ft a kiadás 262 ezer ft a haszon 3.2 millió ft

1859-ben a bevétel 2.9 milliót, a kiadás 113 ezeret, a haszon tehát 2.8 milliót tett.

A **fogyasztási adó** minden közvetett adók közt a legnagyobb tisztajövedelmet adja. 1847 óta 20.5 millióról 44.5 millióra emelkedett. Tárgyait képezik az italok, mint bor, must, ser és pálinka, a hús, és a cukor, belföldi anyagból. 1851-ig ezt sem ismertük s részt abban csak az örökös tartományok vettek. Az emelkedés 1850 óta ily arányban történt: 1850. 1851. 1852. 1853. 1854. 1855. 1856. 1857. 1858. 1859. 22.6 25.6 28.7 29.8 29.3 30.1 33.6 37.7 42.7 44.5 millió forint.

Ez adóból esik a lakosság fejére 1 ft 45 uj kr. A kincstárnak ez adó behajtása és kezelése évenként mintegy 2 1/2 millióba kerül.

Erdélyben a fogyasztási adó növekvését a következő számok mutatják:

1851.	305,000 ft.	1854.	778,000 ft.	1857.	1,407,000 ft.
1852.	788,000 „	1855.	968,000 „	1858.	1,160,000 „
1853.	817,000 „	1856.	1,118,000 „	1859.	1,398,000 „

Az összes birodalomban az emelkedés 9 év alatt alig tesz 94%-kot, Erdélyben 3.58%-kal szaporodott a fogyasztási adó s a lakosságból minden före 70 kr esik.

Azonban lássuk Erdélyben évenként.

Év.	Szesz.	Ser.	bor és must.	hús.	cukor.
1851.	236,000.	32,000.	12,000.	23,000.	623.
1852.	626,000.	57,000.	36,000.	67,000.	550.
1853.	622,000.	51,000.	50,000.	92,000.	960.
1854.	576,000.	42,000.	58,000.	100,000.	1,584.
1855.	734,000.	63,000.	63,000.	104,000.	2,456.
1856.	881,000.	53,000.	68,000.	112,000.	3,680.
1857.	1,159,000.	44,000.	77,000.	123,000.	1,778.
1858.	877,000.	63,000.	84,000.	131,000.	4,151.
1859.	1,183,000.	68,000.	87,000.	142,000.	4,602.

A hivatalos kimutatásból azt is megtanuljuk, hogy a mily arányban növekedett a szesz- és ser-termelés, oly arányban csökkent az egyes, főleg nem iparos vállalkozások száma. 1851 például 1,980 iparszerű és 30,300 nem iparos szeszfőzést talált Erdélyben; 1859-ben az iparszerűleg üzemelt szeszfőzések száma csak 934, a gazdaságat mellékágaként folytatott üzemek pedig csak 12,000. E csökkenést világosan megfigyelt azon körülmény, hogy míg 1851-ben csak 28 gyár dolgozott mesterséges készülékekkel, 1859-ben már 177 van így felszerelve; tehát az üzemet intenzív folytatás előtt, mint mindenütt, úgy itt is hátrálnia kellett a kisebb iparosnak. Serfőzés 1851-ben 123, 1859-ben 92 volt, s a termelés 54 és 84 ezer akó közt ingadozott.

A **bor-acciset** 1859-ben 1330 iparszerű és 532 nem iparszerű bormérés után, a hús-acciset 535 rendes, s 305 nem rendes hásvágtól szedték be Erdélyben.

A szebeni, egyetlen erdélyi, répacukor-gyár, 1851-ben 7,400, 1855-ben 17,000, és 1859-ben 15,300 mázsa répat dolgozott fel. Az egész birodalomban az ily gyárak száma 9 év alatt 100-ról 158-ra, s a feldolgozott répacukornyság 3 millió-ról 16 millió mázsa-ra emelkedett; az adó 368 ezer frtról 5.4 millióra szaporodott. Gáman Zs.

Az erdélyi gazdasági-egylet. (Vége).—A II. tábla az uton alól képezi a tulajdonképpeni takarmányi növény fűveszkertet 61 ágyban. Ez úgy van rendezve, hogy a mennyiben ezt az ágyak minősége vagy régebbi vetések nem gátálják, a sok éves, két éves és egy éves növények külön-külön együtt álljanak, az

utóbbiak közé néhány gabnafaj és kereskedelmi növény is léve vetve. Mindazon ágyak, melyekről idejében kitűnt, hogy a bevetett magvak ki nem keltek, óriás burgundi répával ültetettek be. Az üres ágyakat meg nem nevezvén. Van 1 ágyban Peligenium argentum, ezüst szín magu haricska, ezen külföldön igen kedvelt haricskafajt magzaporítás végett vetettük, tenyészete kielégítő. 3-ban régi vetés Hedissarum Onobrichis — Esparcette. 5-ben régi vetés Avena elatior — francia perje — ürezab. 6-ban ugyanaz, idei vetés. 7-ben Lolium italicum, olasz vadóc, melynek egy része magnak hagyatott meg. 8-ban Festuca rubra — veres csekesz. 9-ben Festuca ovina, juh csekesz. 10-ben Festuca pratensis, mezei csekesz, mind három idei vetés. 15-ben Poterium sangvisorba, régi, egy része magnak maradt. 16-ban Daehyllis glomerata, régi vetés, közte már sok másféle fűvel. 17-ben régi onobrichis. 18-ban onobrichis, megmaradt magnak. Az onobrichis vidékünkön vadon is diszlik, s nem lehetett legéj sajnálni, hogyolykevesen vetik e ritka jó lótakarmányt adó növényt. 25-ben Hileum pratense — komocsin — az idén először sikerült. 26-ban Trifolium hybridum, és a 27-ben Trifolium medium, mindkettő idei vetés, és kitűnően diszlenek. 28-ban kövecssége miatt nem lehetvén fűvet vetni, azt bevetettük magnak való narboni búkkönyvel, mely növény szára, levele zöld, takarmányozásra, magva mint igen tápláló sertésételest és hizlalásra, az egész pedig zölden alszántva, miután igen hasznos, zöld trágyának alkalmasnak mutatkozik, s nagyon megérdemli, hogy gazdáink nagyban termesztési megkísértsék. A köztelken több éven át jól diszlett. Reményem, hogy az egylet ez őszön sokascska magot adhat tagjai rendelkezése alá. 30-ban tavaszi vetés, örökös lucerna, mely hogy mennyivel tartosabb a réginél, több év múlva mondhatjuk meg. 31-ben Medicago media, új vetés, jól diszlik. 32-ben Trifolium repens. 33-ban Ulex europeus, melyet a német gazdák Stechginster név alatt takarmányul ajánlanak, s többszöri kísérlet után az idén először sikerült. Az eddig vetett növények több évig élő fajták, a 34 és 35. ágyban lévő Medicago legentia és Trifolium incarnatum, mely utóbbi a legszebb, tavasszal a legkorábbi lóhertakarmányt adja, rozsz homokfölddel is beéri, két évig tartanak. 36-ban amerikai len. 37-ben famagvetésre alkalmatlan látzó földbe zászoló zab magnak, ez több évi kísérlet után a terjesztésre méltónak ítéltetvén. 38-ban Ornithopus sativus — serradelca, jól kelt. 40-ben spergula materina, melyet külföldön takarmányának, de főként zöld trágyának használnak, szépen kelt, azonban mind két célra ennél jobb növényt birunk. 41-ben fekete magucukor-czirok takarmányának. 42-ben sárga lupinus. 43-ban kék lupinus. 44-ben fehér lupinus, valamint a III. táblában is sárga és kék lupinus. A lupinusokat nemcsak zöld trágyának használják, mire kitűnően alkalmasok, homokföldben igen jól teremvén, hanem résztint zölden, részint savanyu szénának csinálva, lovak és juhok számára igen jó takarmányt is adnak, megért magvak pedig jó abrak a juhoknak, melyeknek rothasztó nyavalya ellen övszerű is szoktak adni. Külföldön most a kék van közszeretethez, az Olaszhonból eredő fejt most kezdik termesztetni, köztelkünkön mind a három jól diszlik, leghitványabb a sárga, a kék és fehér vetékeknek az elsőseg felett. E növény terjedése hazánkban, főleg homokos földben igen óhajtható. A 45-ben van takarmányi törökbuza. 46-ban angol gazdag fű. 47-ben új Holesz faj Imphydes lares név alatt magnak vetve, mely a többi felett annyiban tűntette ki magát, hogy még lassabb mint amazok. Meglátjuk nálunk magva megéri-e. 49-ben Pisum arvense, jól diszlik. 50-ben Lupinus perennies, évelő lupinus, szépen kelt, lassan nő, a fehér lupinushoz némileg hasonlít, az egy éves növények közé vetettük azért, nehogy ha évelése mese, ágya az évelők közt üresen maradjon. 51-ben új Imperial nevű sárga cukor-czéklá. 52-ben fehér cukor-czéklá. 53-ban Rubria tinctorum-krapuzér. 54-ben óriás piros köles jól diszlik. 55-ben csuda szép borsó, magnak, és mezei termesztésre is alkalmas. 56-ban piemonti kender, mely hosszúságára nézve kitűnő, maggyerés végett ritkán lővén vetve, szára vastagacská 57, 58, 59-ben magnak fekete magu cukor-czirok, magvát, ha vetése csak kevésé is el talál kézni, nem szokta megérlelni. 60-ban magzaporításra vetve az Angliából eredett aprilisi buza, ezen csoré árpankhoz némileg hasonló, igen szép, nagy szemű, kitűnő súlyu gabonának termesztését igen ajánljuk gazdátársainknak. 61-ben magnak veres magu czirok.

A IV. tábla a II. tábla vége és a patak közt van, ide vetve van: 1-ben fehér magu búkköny, miután a több évi kísérlet kimutatta, hogy e növény a közönséges fekete búkkönynél valamivel hosszabb és finomabb takarmányt ad, a terjesztésre méltó. A 2-ban kenyérbab, melyet Angliában sertések, de főként dolgozó lovak számára termesztettek, kísérletül van elvetve, és ha bőven teremne oly helyeken, hol a zab rosul sikerül nagy hiányt pótolna ki. Ezeket kívül van a patak felőli gyepl mellett egy hosszú sor csicska (Gopinambour), mely az idén sem szedetvén ki, jövő tavaszra sok vékát adand gazdáinknak vető magul, kiknek e nálunk megfoghatatlan megvetett becsőnövényt újbol nagyon ajánljuk, miután gyökét marha, juh, sertés egy formán szeretik, téiben a legnagyobb fagyot kiállja a földben, szára zölden jó juh takarmányt; megszártva, a mi helyesebb, a legjobb tüzelőt adja.

Az idén ki nem kelt s tavasszal újra elvetendő takarmány növények pedig ezek: Avena flavescens, Festuca elatior, Poa pratensis, Poa nemoralis, Alopecurus pratensis, Agrostis stolonifera, Hienchola, Holcus lanatus, Egnosan cristatus, Heracleum sibiricum, Trifolium molineri, Phalaris arundinacea, Lathyrus perennies. Ezekből láthatja a tisztelt válsztmány ez évben mi történt köztelkünkön, láthatja, hogy ha bár titokunk tavaszi betegsége ügyeinket hátráltatta is, megtörtént, a mi megtörténhetett, még pedig ez évben pontosabban mint ez előtt, valamint azt is, hogy köztelkünknek minden szabadon levő zuga úgy tele van rakva, hogy némely takarmány táblák feltörésével alig tudunk csinálni annyit helyet hová néhány már Paget János és Nagy János urak és mások által hozott ősi gabona fajokat elhelyeztessük. Ha pedig eszünkbe jut, hogy trágyaneműkkel különféle művelési módokkal kísérleteket kellend tennünk, e kis közteleknek szűk volta szinte kétségbe ejt.

A szakosztály jelentésében tett következő indítványokat: hogy helyiség nyeresé tekintetéből az egylet kertjében a dinnye termelés csak újdonságokra szorítkozzék; hogy a harmadik kert végén levő különkerített meg nem érdemlő egy néhány négyszög ölnyi hosszú keskeny földnyelv a kerítésből kiha-

*) A midőn a tisztelt hazafiai és honleányok szíves elnökségét e közlemények eddig haladástól a színházi bizottság elnöksége sokképpen elfoglalva léte miatt nem, egyszerűsind ígérteit tesz, hogy az ezután megszűnés nélkül fog folytatni, s kéri a gyűjtő-ívek birtokosait, hogy ez ősi hónapokban, melyekben ugys a mezei munka némileg kevesbűl, e fontos hazai ügyben a lehető erélyt kifejteni méltóztassanak, hogyha csak lehet az új évet egy végelesen megalapított új nemzeti intézettel köszöntsük. A színházi bizottsági elnökség.

*) Lombard-Velence nélkül számítva a bevételek.

gyassék, hogy a kertben termelt fűvet, eladható magokat a titoknok adja: a közgyűlés határozatokká emeli. Az egyetnek a tömegyéri ekeverseny és a magyar gazdasági-egylet közgyűlésére küldött bizottmányának jelentésére nézve megállítják, hogy az egylet év könyvében kinyomassák. — Végre azon felhozott panaszt, hogy a magas kormány azon rendeletének, mely az elterjedt szerb tövis kiirtását parancsolja, ország szer-ten igen kevés sikerét láthatni, a közgyűlés sajnálattal tudásul veszi.

Nagy János titoknok.

Nagybánya, aug. 29. 1860. — Nemzeti nagy ünnepünk, az első magyar apostoli király tiszteletére azon méltósággal ültök meg, mely történelmi öntudatunk sugallatának legjobban megfelel.

Az előestén önkényes kiváltság fényre derengett az utcákban s piactér sétáló néptömegre. Másnap ünnepes díszben rendkívüli sokaság gyűlt össze előbb a romai kath. egyházban, utóbb a ref. templomban, mindkét helyett a vallás és nemzeti ségnek egymáshoz viszonyított összhangzatából folyó beszédet oly figyelemmel hallgatván, mintha nyomot nagy érzelmek némasága egyszerre szóra fakadna.

És könnyűt keblünk dagadozott, látván az életvidor nemzeti színeket, melyek a házakból kitűzött zászlókon pompáztak, s a toronyból alálengő nagy lobogóink együtt érthető jelvényei voltak kicsin s nagy ohajtásainknak.

Az ünnepélyt egy ötven teríték egyszerű lakoma váltotta fel a keresztesség napjára váró Széchenyi-ligethen, mi felett magyar nyíltsággal áldomások a jó egyetértésért, az adománys birtok egyháznagyok egynehánya egészségeért, kik a sz. Isván hagyományát híven megőrizni tudják és akarják.

Meglehetett ujainkon számlálni azon részvétlen hiányzókat, kik Grandguillot urnak viszonyainkra vonatkozó minapi cikket a „Constitutionnel”-ben tényleg hitték megcáfolni elmaradásukkal.

A szomszéd Felsőbánya városa mozsárlővései fennen hirdették, hogy hasonló ünnepélyességgel ülte meg e nagy napot. Hallgassa meg a Mindenható a vallásos nemzet főházait!

Pap Zsigmond.

Ujdonságok.

— „Sűrű sötétséggel a föld befedett” betölt Kolozsvárra e hó 5-én egy órákor, midőn folytonosan tartó menydörgéssel oly sötét felhő borítá el a láthatárt, hogy több házál gyertyát gyújtottak ebéd felett. A felhőből gyér jégeső hullott alá s pár óra alatt az ég megint kitisztult.

A bankigazgatóság figyelmezteti a közönséget, hogy a pengő pénzre szóló 1, 5, 10, 100 és 1000 frtos bankjegyek még csak f. hó végeig maradnak forgalomban, s ez idő után csak vezetéséggel lehet tudalni rajtok.

— A „Telegr. Roman” erdélyi lap azon állítására hogy a szük nadrag nem magyar hanem román viselet, ezt jegyzi meg a „Bukuresti magyar Közlöny”, dontsuk el a vitát röviden, huzzon magára minden magyar és román sarkantus csizmát és szük magyar-román nadragot.

— Orosz Árpád következő felhívást bocsátott szét: „Felhívás és kérelem. Míóta a megyei nyilvános életől leszorították, hol hazánkfiainak a legjobb alkalmuk volt magukat a szónoklatban gyakorolni és kitüntetni, csupán a társas-életi magánzóknak, ugymint: pohárköszöntések (toasztok) és egyéb alkalmi beszédek s üdvözlések terére szorítottak, hol szintén bő s tágas alkalom nyílik a szónoklati képesség kitüntetésére. Ennélfogva alólított egy, társaséletünkben eddig nélkülözött „pohárköszöntések és alkalmi üdvözlések könyve” című munkát összeállítani szándékozván, tisztelettel vagyok bátor a szónoklatok terén jártas honfitársaimat felszólítani, hogy a társaséletünkben, kivált most annyira szerpő elmondott, vagy elmondandó toasztjaik- és alkalmi üdvözléseiket, a munkába leendő főlvetel végett, becses nevük aláírásával nevel Müller Gyula könyvkereskedésébe Pesten, legfőlebb szept. hó 15-ig beküldeni sziveskedjenek.”

— Heckenast Gusztáv előfizetési ívet bocsátott i. Országos nagy képes naptrá” cím alatti vállalatára, melyet Gírokuti P. Ferencz szerkeszt, mely kis negyed rében 500 hasábnnyira fog menni, s a program szerint választékos tartalommal lesz ellátva. Előfizetési ára 1 uj forint. Az erdélyi előfizetéseket szeptember végeig Stein J. könyvkereskedésébe küldendők.

A birodalom bevétel és kiadása 1859-ben. Az éppen most közzé tett hivatalos kimutatás szerint az ausztriai birodalom budgetje a múlt évben következőleg állott:

Bevételek:

1) A közvetlen adókból	99,155,025 ft.
2) A közvetett adókból	155,982,583 „
3) Az államjavak, bányászat és pénzverde	7,651,429 „
4) A törlesztési alap fölsége	9,622,400 „
5) Különbözők	9,752,395 „
6) Az államjavak árából	924,351 „

Összesen

Összesen	283,088,383 „
Ebből a Lombardiáért eső részre lejö	12,756,404 „

Marad tiszta bevétel 270,331,979 „

Kiadások:

1) Az udvar, központi és civil kormányzat	112,131,934 ft.
2) A hadsereg és tengerészet	301,150,720 „
3) Nehány iparvállalat segélyezése	4,515,877 „
4) Az államadosságra	115,819,796 „
5) Az állam más tartozásai	15,225,056 „
6) Tőke beruházások	9,260,827 „

Összesen

Összesen	558,204,210 „
Ebből Lombardiáért lejö	6,933,018 „

A kiadás összege tehát 551,271,792 „ E szerint a kiadás meghaladja a bevételt 280 millió 939 ezer 213 frttal. 1858-ban a bevétel 6 millióval volt több, mint tavaly. A hadi események következménye az, hogy a bevétel még a hadsereg költségeit sem volt képes fedezni, sőt egyetlen kiadási pont az összes bevételt 18 millióval haladta túl; az egész deficitet tehát rendkívüli fináncz-operációkkal kellett fedezni. A hivatalosan kimutatott deficitet közt a tavalyi minden

eddiginél nagyobb, s ezzel együtt az utolsó 12 év deficitje 1065 milliót tesz.

— A „Debreczeni Közlöny” című lapot, a protestans mozgalom alatt magának sok érdemet szerzett Tiszta Kálmán ur biztosiottát jótékony s hazafias ajándata által.

— Mohács-on a szt. János kápolnában a mohácsi szerencsésen csata emlékére augusztus 29-ikén isteni tisztelet tartott. Közel és távolról áhítatosok számtalan tömege jelent meg, kik előtt óriás nemzeti zászló lobogott.

— Szeptember 2-dikán a szásvárosi törvényszék előtt tartották a legelső pertárgyalás román nyelven.

— Ugyancsak sok hypotheka nélküli költével van a világon, ha igaz egy felszámítás, mely egészen ujdon dolog, s mely szerint az egész világ készpénz összege meg négy milliárdra, s ez összegre több mint hatvan milliárdnyi hitel papír van kibocsátva. Ezen papirokból 50 milliárd mind államadosságs, s több mint 20 milliárd bankjegy és vasutrézvénys s több afféle.(?)

— Pesten a Széchenyi-sétáton szobrot akarnak az elhunyt nagy hazafi emlékére emelni, melynek végrehajtása a jövő évre van halasztva, a mikor a teleplezés nagy ünnepélyvel fog megtörténni.

— Figyelmeztetés. A „Budapesti Szemle” 4-ik évfolyamának első két füzeté a napokban került ki sajtó alól. Nem szükség dicsőítő szavakkal kérnem fel hazánk tudományos olvasmányokat kedvelő t. cz. közönségét ezen folyóiratunk ártolására, mely három év óta nemcsak hogy fenn áll, de előfizetőinek száma tudományosirányra mellett is minden évvel szaporodik. Mely körülmény a szerkesztőségnek éppen úgy mint a magyar olvasó közönségnek egyaránt dicsőretére válik. Elég lesz úgy vélem egyszerűen emlékeztetnem a t. cz. közönséget, hogy mint az eddigi egy ezen uj folyamra is lehet alólírtál a „Budapesti Szemle” előfizetni egy egész évi folyamra 10, félre 5 oszt. értékű forinttal. Kérem azokat, kik bizalmukkal megtisztelnék, méltóztassanak lakásukat, s az utolsó postát, melyről szemléjüket kívenni szándékoznak, velem pontosan tudatni, a biztos kézhez szolgáltatást ez utánra is biztositom.

Takács János

ref. tanár. Lakása b. Farkas-utca 54- sz. alatt.

— Hála nyilatkozat. Egy két éves fiam vigyázat-lanságból a Szamos folyóba esett, s bár legnagyobb erőfeszítéssel siettem megmentésére, a víz mintegy 50 ölnyre sodorta, s végkép elmerítette volna, ha helybeli kereskedők t. cz. Bán J. és Móza J. urak segítségére nem sietnek. Miért is a fentisztelt uraknak ez emberbaráti tettökért örök hálámat nyilvánítani kedves kötelességemnek tartottam. Kolozsvárt, szept. 3. 1860. Grünwald A.

Gabonák hét kimutatása	Tiszta buza	Elegy buza	Rozs	Arpa	Zab	Török buza
osztrák mérőnként	ft	kr.	ft	kr.	ft	kr.
Bécs szept. 1-n	5	30	—	—	3 90	—
Prága „ 2-n	6	—	—	—	3 60	2 80
Trieszt „ 8-n	20	—	—	—	—	3
Pest „ 4-n	4	20	2 70	2 80	2 60	1 50
Szeged aug. 29-n	3	99	3 36	2 20	1 47	1 30
Győr szept. 1-n	5	—	2 40	2 80	2 60	1 50
Arad „ 1-n	4	20	—	—	1 42	1 12
Pozsony aug. 28-n	3	75	—	—	3 30	2 45
Szathmár „ 25-n	3	66	2 40	—	—	60
Sz. Fehérv. „ 25-n	4	10	—	—	2 60	1 80
Kolozsvár sz. 6-n	3	40	2 75	1 84	—	96
K. Fehérv. aug. 28-n	3	40	2 60	1 71	—	1 40
M. Vásárh. „ 30-n	3	33	2 18	1 54	—	98
Udvarhely „ 28-n	4	—	3 80	1 75	—	1 30

Politikai hírek.

— Francia lapok azon tudósítást hozzák, hogy ama 104 török között, kiket Fuad basa Damaszkusban föbélvetett, a hasbeyai kormányzó is volt; 72 felakasztott. Azon damaszkusiakon kívül, kiket a hadseregben soroztak, 751 egyén Konstantinápolyba küldetett. — A délszláországi eseményektől indítva, a kormány, Romában levő hadtestét, egy dandárral megerősíteni szándékozik. Grammont herczeg egyik jelentése szerint, Lamoricière csapatai a következő pontokat tartják megszállva: Ancona, Szoletó, Perugia, Eoligno, Pesaro, Viterbo, Montefiascone. Anconában, Lamoricière rendelkezéséből, mint tudva van, nagy erődítési művek építtetnek.

Páris, szept. 1. A mai Moniteur megemlíti a Murat hg. által közzétett azon levelet, melyben ez minden egyetértést azoktól, kik az ő nevében Nápolyban nyugalanságot szítanak, magától elutasít. A császár kormánya — jegyzi meg a hivatalos lap — ily kijelentést csak helyeselhet. Azonban a herczegnek azon iratban kifejezett ama reménye, hogy neki sikerülni fog, Franciaország belegyeztével s gyámoltásával Nápolyba bevonulni, — sokkal inkább ellenkezik a császár akaratával, semmint hogy ily föltételt alaptalannak ne nyilvánítson.

— Thouvenel egy sürgönyt intézett a londoni cabinethez, mely a két nyugati hatalom közt a szövetség megerősítésére céloz. E sürgönyben azon nézetre kívánja az angol kormányt bírni, hogy Franciaország részéről csupán a megtámadást vegye beavatkozásnak az olasz ügyekbe — mitől a párisi cabinet őrizkedni fog — de ha Ausztria Lombardiába betörne, akkor Franciaország a zürichi szerződés értelmében, mely nevezett tartományt Piemontnak biztosítja, kénytelen Szárdiníá mellett síkra szállani. A francia külügyminiszter nyilatkozata más szóval oda megy ki, hogy ha Piemont elég erős lesz Velenczénél Ausztriával megmérkőzni, Franciaország nyugton marad; de ha a hadi szerencse változandóságánál fogva Piemont megveretné, Franciaország a maga szövetséges társát cserben nem hagyja.

— Milano, szept. 1. A mai „Perseveranza” jelenti Turinból 31-ről: A negyedik hadtest Cialdini alatt, melynek főhadiszállása Bolognában volt, tegnap Emilia hoszában Cattolica ellen mozdatulot kezdett meg. Forli lenne a főhadiszállás. Az első hadtest főhadiszállása Alessandriából Piacenzába tétetett át. Sonnaz tábornok a tábornokkal már Piacenzában éjlelt. A piemonti és Acosta dandárok, az első hadtestből, vasuton gyorsan Genuába szállították, s a kikötőben hajóra kelve, azonnal Ná-

polyba indultak el. E négy ezred gyalogság mellé két század tüzérség adatott. Ezek s a már elutazott három század bersaglierik Nápolyban egyszerre fognak kiszállni. Garibaldi, a piemonti kormány s a nápolyi lakosság e rendszabályok iránt megegyeztek. Turinban tegnap a katonai őrállomások a nemzetőrség vette át, a hadcsapatok indulóban vannak. Ugy látszik Alessandria lesz az 5-dik hadtest főhadiszállása. Tegnap adatott ki a polgári szekerészet föllállítását illető rendelet.

Genuából, aug. 31-ről, nevezett lap jelenti: A Toscanában feloszlott Nicotera önkényesek Livornóban két gőzökre szállították, rendeltetésük Garibaldihoz menni. Nápolyból „Capri” nápolyi gőzös érkezett ma ide, Casanello herczeggel, kit a király Napoleonhoz küld.

Triest, aug. 31. Előre látható levén Velencze megtámadatása, a Velencze és Németország közti vaspályavonalon a munkálatok siettetnek. A Nabresia és Udine közti vonal, szept. 15-én fogna felavatni; ez csapatszállítás tekintetéből igen fontos.

(Reuterféle iroda.)

— Azt állítják, hogy a pápai curia minpen igyekezete jelenleg egy katholikuss hatalmasságokból álló congressus összehozására van, mely kizárólag csak az egyházi államok ügyeivel foglalkoznék. Hogy Franciaország ebbe beegyezését nyilvánítsa, az legalább is nagyon kétséges.

— A Nationalitás jelenti, hogy a szárd kormány el van határozva, a két Szicília királyágának bekebelezését, tustént Ferencz király elvonulása után — pedig az, a Patrie szerint, mindon órán várható — eszközésbe venni. Mazzini fenyegető manifestációja, és azon szükségesség, hogy a szicíliai kormányzás ingatszágának végeztetésé, úgy hiszik, elég fontos ok lesz a diplomacia előtt. A tusténti bekebelezetés még azért is ohajtható, hogy 10 millió ember kiszabadításának azon zavarából, melyben öket Ferencz király hagyja, s kik eddig szokva voltak a legelviselhetetlenebb rendőri rendszabályokhoz. A nápolyi lakosság közt communisticus eszmék terjengnek, melyeknek elnyomása, rendezett kormányt követel. De leginkább ohajtja Cavour a tusténti bekebelezést azért, hogy Olaszországnak nagyobb katonai fontosságot szerezzen, s hogy a tömegek túrelmetlensége által oly helyzetbe ne jöjjön, midőn Ausztria, plausibilis okot találhasson a beavatkozásra. A Corriere Mercantile tudni akarja, hogy a jövő tavaszra elhatározó csapás készül.

— A Journal des Debats nápolyi levelezői tökéletesen elvesztettnek tekintik a király ügyét, mióta Garibaldi Reggionál első győzelmes csatáját vívta, s a helyett, hogy megállna, szélgyorsasággal halad előre. Garibaldinak a Melendez és Briganti dandárokkal folytatott csatájában ez utóbbiak voltak többségben, sőt állomásuk is a legkedvezőbb volt, de tíz órai harc után eszeveszetlen rohantak Monteolone felé, mely Garibaldi e győzelem által, övével egyesülést is eszközölte. Mihelyest Garibaldi a pialei térségben volt, a Scilla-erőd őrizete a Catanzaroval egybekötéstől elzárva levén azonnal kapitálálni kényszerült. Miután Garibaldi most a tengerszoros fölött uralkodik, a messinai fellegrár sem sokáig tarthatja magát. Garibaldinak szabad mozgása van a szárazon is, a reggioi partokon is. Egy kis Garibaldi-csapat Calabriában minden harcra képes embert maga köré gyűjt, s az utat egyengeti, míg Sargi csapattja Basilicata, Cileuta és Salernoban működik, és az ottani csapatokat a főváros felé vezeti. Cosenzában, dacára 4000 főből álló helyőrségnek, minden ellenállás nélkül ütött ki a lázadás: a legvagyosabb emberekből alakult comitè, a hivatalnokokat és jeszuítákat elutaztak, a tartomány intendansa, és a csapatok parancsnoka pedig nem mutatkoztak. Aug. 25-én vonult be Garibaldi deli hadserege Baguaraba. Egy másik hadtest, mely éppen alakulóban van, s melybe már több nápolyi tiszt belépett, „nápolyi hadtest” nevet visel. Azon pénzék, melyeket Garibaldi a tizedes láb szerint — mint Szárdiníában — veret, a király kétép viselik ezen körülíratall. „Vittorio Emanuele re d'Italia.” A csatáerről későn érkeznek a tudósítások, mert Nápoly és Turin közt megszakadt a távirda, de általánosban hiszik, hogy Garibaldi el van határozva, a főváros ellen menni.

Garibaldi 5—6 napi járóföldre van Nápolytól; az utóbbi városban 30—33,000 főnyi királyi sereg van őszponositva. Sokan a legbefolyásosabb emberek közül elhagyták Nápolyt.

A legitimista „Gaz. de France” szerint, nagy sensatíók okoz Nápolyban az, hogy Nunziaton tábornok „Adelaide” nevű piemonti hadihajó földéltetén ven, s kardját Garibaldi szolgálatjára ajánlotta fel.

Nápolyból, aug. 25-ről írják a Sieclenek: „Az udvarnál el van határozva, Calabriát kiüríteni, éppen úgy, mint előbb Sziciliát; de mielőtt azon nagy csatára kerülne a dolog, melyet itt, — arra támaszkodva, hogy Garibaldi minden egy embere ellen hatot állíthatnak — megkísérteni szándékoznak, addig a sereg fők széllyelfut. San Elmo erődben valamennyi mozsár és bomba föl van készítve a bombázásra. Tegnap érkezett a castellamare-i kikötőbe a reggioi helyőrség maradvány Melendez tábornokkal együtt. Midőn a tüzérek gyalog bevonultak, a lazzaronok ezt kiabálták rájuk: Na, s hol hagyátok agyuitokat? „Pah! — felelt az egyik tüzér — Don Peppinonak (Garibaldi) egy sem volt, tehát ott hagytuk neki a mieinket.”

— Azon minisztertanácsban, mely Garibaldi legujabb előhadatása folytán, Nápolyban, a királyi palotában tartották, a király azt a kérdést tette föl: nem volna-e tanácsos, most az ostrom-állapotot még szigorúabban kezelni s az alkotmányt eltörölni? Spinelli miniszter azt felelte a királynak, hogy tanácsosabb volna, ha ő felsége Gaetába vonulna vissza.

— Az idegen ezred több csapatosztálya, melyek Potenza ellen voltak kiküldve, nemcsak hogy tovább menni vonakodott, de sőt a katonák fegyvereiket 30 frankjával áruba bocsátották. A nápolyiak minden aggodalma már most csak oda van irányozva, mint lehetne Ferencz királytól, a legjobb módon s bombázattal nélkül, megmenekülniök. A nép nem gyűlöli őt, de nem is szereti, hanem egészen közönyösen veszi, ha t. i. vérontás nélkül hagyja oda őket. Az ország Reggionál Salernőig fegyverben áll, azonban eldictatorság csak Potenzában van fellálítva, hol Boltoni ezredes 15,000 főnyi hadsereget szervez, s már minden szorost s utat, melyek a tartomány feljébe vezetnek, megszállott. A potenzai két aldictator, valamennyi kibocsátványát egy kezdi: „Victor Emánel, Italia királya s Garibaldi, mindkét Szicília dictatora nevében.”

— A szycacusai gróf II. Ferenczhez egy levelet intézett, melyben őt felszólítja, hogy alattvalóit a hűség alól fölmentse. A gróf előtermében e célra ezer meg ezer aláírás gyűjtött.

